

Asia: VN/36276/2025

Lausuntopyyntö mikroyrittäjien rahoituksesta sekä yritysten omistajan- ja sukupolvenvaihdoksista

Mikroyrittäjien rahoituksen saatavuuden parantaminen

1.

Rahoituskriteerien kapea-alaisuus ja joustamattomuus

Invalidiliitto antaa lausunnon tarkastelee tätä asiaa erityisesti fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten yrittäjien näkökulmasta. Lakivalmistelussa olisi aina tehtävä vammaisvaikutusten arviointi, jotta varmistuu, että YK:n vammaissopimus tulee huomioiduksi. Valtiovallan rahoitusinstrumentit perustuvat usein oletukseen kokoaikaisesta, nopeasti kasvavasta ja tasaisesti kannattavasta yritystoiminnasta. Vammaisten yrittäjien yritystoiminta on usein pienimuotoista, osa-aikaista tai toimintakyvyn mukaan joustavaa, mikä heikentää mahdollisuuksia täyttää rahoituksen saamisen ehdot, vaikka liiketoiminta olisi realistista ja taloudellisesti kestävä.

OECD:n Suomen maaraportti toteaa, että yrittäjyyden tukijärjestelmä on Suomessa pääosin geneerinen eikä aliedustettujen ryhmien, kuten vammaisten, inklusiivinen yrittäjyys ole selkeä politiikkaprioriteetti. Lisäksi OECD nostaa esiin, että vammaiset voivat kohdata haasteita valtavirran tukien saavutettavuudessa (esim. verkkopalveluissa) ja että sosiaaliturva ei riittävästi tunnista palkkatyön ja yrittäjyyden limittymistä, mikä voi heikentää kannustimia ja lisätä rahoitusriskin kokemusta. Tämän vuoksi rahoitus- ja neuvontapalveluihin tarvitaan saavutettavuus- ja yhdenvertaisuusnäkökulma sekä parempi integraatio valtavirran yrittäjyyspalveluihin.

2.

Puutteellinen saavutettavuus rahoituspalveluissa ja hakuprosesseissa

Rahoituspalvelujen digitaaliset järjestelmät, laajat kirjalliset vaatimukset ja monimutkainen hallinnollinen kieli voi muodostaa esteitä vammaisille yrittäjille. Saavutettavuuden puutteet koskevat sekä teknistä saavutettavuutta että mahdollisuutta saada ymmärrettävää ja yksilöllistä neuvontaa.

3.

Rahoituspäätöksenteon riskiperusteinen suhtautuminen vammaisuuteen

Vammaisuus saatetaan rahoitusarvioinneissa tulkita epäsuorasti riskitekijäksi, vaikka sillä ei olisi tosiasiallista yhteyttä yritystoiminnan kannattavuuteen. Tämä voi johtaa varovaisempaan rahoituslinjaan, hakemusten-, tai jopa yritystilin avaamisen hylkäämiseen ilman yksilöllistä kokonaisharkintaa. Invalidiliiton tiedossa on, että pankit ovat kiristäneet mikroyrittäjille tarjottavia rahoituspalveluita ja vammaiselta yrittäjältä on evätty juurikin yritystilin avaaminen, vaikka henkilökohtaiset pankkipalvelut ovat olleet samassa pankissa. Luottolaitoslaki edellyttää peruspankkipalveluiden (tili, tilinkäyttöväline ja vahva henkilötunniste) tarjoamista luonnollisille henkilöille, mutta tämä ei koske oikeushenkilöitä. Yhdenvertaisuuslain mukaan vamma on kielletty syrjintäperuste.

4.

Sosiaaliturvan ja yrittäjyyden yhteensovittamisen epäselvyys.

Vammaisten yrittäjien rahoituksen hakemista ja vastaanottamista heikentää epävarmuus siitä, miten yritystoiminnan tulot ja rahoitus vaikuttavat etuuksiin. Vammainen yrittäjä voi olla osittain työkyvyttömyyseläkkeellä. Tämä lisää henkilökohtaista taloudellista riskiä ja voi estää rahoituksen hyödyntämistä yritystoiminnan kehittämisessä. Kelan elinkeinotukeakaan ei saa ammatillisena kuntoutuksena, jos yrityksen hallinnossa on muita kuin vammainen yrittäjä itse.

5.

Rahoitus- ja yrityspalveluiden rajallinen osaaminen vammaisten yrittäjyydestä

ELY-keskusten, Finnveran ja Business Finlandin palveluissa ei ole systemaattista osaamista vammaisten yrittäjien tilanteista. Tämä voi johtaa siihen, että rahoitusvaihtoehtoja ei osata tarjota tai soveltaa vammaisten yrittäjien tarpeisiin.

Kysymys 2. Mitä kehittämissuhteita Teillä on mikroyrittäjien rahoituksen saatavuuden parantamiseen, kun kyse on valtiohallinnon vastuulla olevasta yrittäjyyden edistämisestä mikroyrittäjyyden kentässä, kuten toimintaympäristö, politiikkatoimet ja vastaava? Valtiohallinnon vastuulla olevilla rahoitusjärjestelmillä tarkoitetaan julkisia rahoituspalveluita ja -instrumentteja, joita valtio tarjoaa tai tukee mikroyrittäjien liiketoiminnan rahoittamiseksi. Näihin kuuluvat esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevan osalta ELY-keskusten yritystukimuodot, Finnveran lainat ja takaukset, Business Finlandin rahoituspalvelut.

Pyydämme konkreettisia kehittämissuhteita valtiohallinnon vastuulla olevan osalta mikroyrittäjien rahoituksen saatavuuden parantamiseen perusteluineen.

Mikroyrittäjien rahoituksen saatavuutta voidaan parantaa kehittämällä valtiohallinnon rahoitusjärjestelmiä joustavammiksi ja saavutettavammiksi. Käytännön esimerkkeinä tämä tarkoittaa sitä, että ELY-keskusten, Finnveran ja Business Finlandin rahoitusinstrumentteihin luodaan pienimuotoiseen ja osa-aikaiseen yritystoimintaan soveltuvia rahoitusmalleja, joissa rahoitussummat, takaisinmaksuaikataulut ja yritystoiminnan käynnistymisajat ovat joustavampia kuin nykyisissä malleissa.

Rahoitushakemusten ja -palveluiden saavutettavuutta tulee parantaa esimerkiksi selkeyttämällä hakukriteereitä ja vähentämällä raskasta hallinnollista kieltä sekä varmistamalla, että digitaaliset palvelut ovat aidosti saavutettavia. Lisäksi rahoituspalveluihin tulee liittää mahdollisuus yksilölliseen neuvontaan, jossa vammaisen yrittäjän tilanne arvioidaan kokonaisuutena.

Rahoituspäätöksenteossa on tärkeää siirtyä pois oletuksesta, että osa-aikainen tai toimintakyvyn mukaan joustava yrittäjyys merkitsee suurempaa taloudellista riskiä. Tämä edellyttää rahoittajien osaamisen vahvistamista vammaisten yrittäjien yritystoiminnasta sekä yksilöllisemmän harkinnan käyttöönottoa.

Lisäksi rahoituksen hakemisen yhteydessä tulisi tarjota selkeää tietoa siitä, miten rahoitus ja yritystoiminnan tulot vaikuttavat sosiaaliturvaan. Tämä vähentäisi taloudellista epävarmuutta ja madaltaisi kynnyksiä hyödyntää rahoituspalveluja.

Lopuksi rahoitusinstrumenttien kehittämisessä tulisi ottaa systemaattisesti käyttöön yhdenvertaisuus- ja saavutettavuusvaikutusten arviointi, jotta varmistetaan, että mikroyrittäjyyden rahoitus tukee aidosti kaikkien yrittäjryhmien toimintaedellytyksiä.

Yritysten sukupolven- ja omistajanvaihdokset liiketoiminnan jatkumisen turvaamiseksi

1.

Jatkajan työkykyä koskevat kapeat oletukset ja epäsuora syrjintä

Omistajanvaihdosten neuvonnassa ja rahoituksessa yritystoiminnan jatkajan työkykyä arvioidaan usein oletuksella täysiaikaisesta ja muutenkin täysin edeltäjän toiminnan kaltaisesta työpanoksesta. Tämä voi sulkea vammaiset henkilöt pois jatkajina, vaikka yritystoiminnan jatkaminen olisi mahdollista ja kestävä esimerkiksi työn organisoimalla, apuvälineiden tai avustavien palveluiden, kuten henkilökohtaisen avustajan tai kuljetuspalvelujen avulla. Invalidiliitto muistuttaa, että myös vammaispalveluissa työntekijät ymmärtäisivät yrittäjyyden yhtenä työllistymisen muotona ja huomioivat vammaisen henkilön yksilölliset tarpeet ja yrittäjyyteen kuuluvan epäsäännöllisyyden vammaispalveluja myönnettäessä.

OECD:n Suomen maaraportin mukaan inklusiivinen yrittäjyys ei ole Suomessa selkeä politiikkaprioriteetti, ja vammaisten yrittäjien tuki nojaa pitkälti ei-julkisiin toimijoihin, mikä voi jättää vammaiset jatkajat omistajanvaihdospalveluiden ulkokehälle. OECD huomauttaa myös, että saavutettavuus (mm. verkkopalveluissa) sekä sosiaaliturvan ja yrittäjyyden rajapinnan jäykkyydet voivat muodostaa käytännön esteitä yrittäjyyteen siirtymiselle ja yritystoiminnan jatkamiselle. Siksi omistajanvaihdoksia helpottavaa palvelutarjontaa tulee kehittää niin, että se on aidosti saavutettavaa ja tunnistaa jatkajien moninaisuuden, mukaan lukien vammaiset yritystoiminnan jatkajat.

2.

Yrityskauppojen ja sukupolvenvaihdosten rahoituksen korkea henkilökohtainen riskitaso

Valtiovallan tukemat rahoitusratkaisut edellyttävät usein merkittävää henkilökohtaista velanottoa ja taloudellista riskinkantoa. Vammaisille yrittäjille tämä voi muodostua ylitsepääsemättömäksi

esteeksi erityisesti silloin, kun toimeentulo perustuu osin sosiaaliturvaan tai kun taloudellinen puskurikyky on rajallinen.

3.

Saavutettavuuden puutteet neuvonta- ja palvelutarjonnassa

Omistajanvaihdoksiin liittyvät palvelut, kuten ELY-keskusten neuvonta ja rahoituspalvelut, eivät aina ole saavutettavia kaikille. Digitaalisten palvelujen, monimutkaisen kielen ja prosessien kuormittavuuden vuoksi vammaiset henkilöt eivät välttämättä pääse yhdenvertaisesti omistajanvaihdoksia koskevan tuen piiriin.

4.

Sosiaaliturvan ja omistajanvaihdosten yhteensovittamisen epäselvyys

Vammaisille henkilöille epäselvyys siitä, miten yrityskauppa, omistajanvaihdoksen rahoitus tai yritystoiminnan jatkaminen vaikuttaa sosiaaliturvaan, muodostaa merkittävän esteen. Tämä epävarmuus voi estää jatkajan rooliin ryhtymisen tai hidastaa omistajanvaihdoksen toteutumista.

5.

Vammaisten henkilöiden näkökulman puuttuminen omistajanvaihdoksia koskevasta kehittämistyöstä

Vaikka hallitusohjelmassa ja budjettiriihessä korostetaan omistajanvaihdoksia helpottavaa palvelutarjontaa, vammaisten henkilöiden näkökulma ei ole systemaattisesti mukana valmistelussa. Ilman yhdenvertaisuus- ja saavutettavuusvaikutusten arviointia riskinä on, että kehitetyt toimenpiteet palvelevat vain rajattua osaa potentiaalisista jatkajista.

Kysymys 4. Mitä kehittämistarpeita on yritysten sukupolvenvaihdosten edistämässä liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi, kun kyse on valtiovallan vastuulla olevista toimista?Pyydämme konkreettisia kehittämissuhteita sukupolvenvaihdosten edistämiseen perusteluineen eri sisältöalueilta, kuten yritysrahoitus, yrityspalvelut, sääntely, verotus, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyyskulttuuri jne.

Yritysten sukupolvenvaihdosten edistämässä valtiovallan toimien tulee entistä paremmin tunnistaa yritystoiminnan jatkajien moninaisuus, mukaan lukien vammaiset ja osatyökykyiset henkilöt. Rahoitusratkaisuja tulee kehittää joustavammiksi siten, että ne soveltuvat myös pienimuotoiseen ja vaiheittaiseen yritystoiminnan jatkamiseen, esimerkiksi pidemmällä takaisinmaksuajoilla ja kohtuullisemmilla omarahoitusvaatimuksilla.

Yrityspalvelujen ja neuvonnan tulee olla aidosti saavutettavia ja selkokielisiä, ja niiden piirissä tulee tunnistaa vammaiset henkilöt potentiaalisina yritystoiminnan jatkajina. Asiantuntijoiden osaamista sukupolvenvaihdoksista vammaisten henkilöiden näkökulmasta tulee vahvistaa.

Sukupolvenvaihdoksiin liittyvän sääntelyn ja verotuksen tulee olla ennakoitavaa ja ymmärrettävää sekä mahdollistaa joustavat ratkaisut yritystoiminnan organisointiin ilman, että jatkajan toimintakyky muodostaa esteen liiketoiminnan jatkamiselle.

Lisäksi yrittäjyyskasvatuksessa ja yritystoiminnan jatkamiseen liittyvässä koulutuksessa tulee tunnistaa vammaiset henkilöt potentiaalisina jatkajina ja varmistaa koulutuksen saavutettavuus. Valtiovallan toimilla tulee myös edistää yrittäjyyskulttuuria, jossa yritystoiminnan jatkajien moninaisuus nähdään voimavarana kotimaisen omistajuuden ja liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamisessa.

Kysymys 5. Mitä kehittämistarpeita on yritysten yrityskaupalla tehtävien omistajanvaihdosten edistämässä liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi, kun kyse on valtiovallan vastuulla olevista toimista?Pyydämme konkreettisia kehittämis ehdotuksia *yrityskaupalla tehtävien omistajanvaihdosten* edistämiseen perusteluineen eri sisältöalueilta, kuten yritysrahoitus, yrityspalvelut, sääntely, verotus, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyyskulttuuri jne.

Yrityskaupalla tehtävien omistajanvaihdosten edistämässä valtiovallan toimien tulee paremmin huomioida yritystoiminnan jatkajien moninaisuus, mukaan lukien vammaiset ja osatyökykyiset henkilöt, jotta liiketoiminnan jatkuvuus ja kotimainen omistajuus voidaan turvata.

Yritysrahoituksessa tarvitaan joustavampia ja riskinjakoa tukevia ratkaisuja, kuten pienempiä omarahoitusosuuksia, pidempiä takaisinmaksuaikoja ja valtiontakauksia, jotka mahdollistavat yrityskaupan myös silloin, kun jatkajan taloudellinen riskinkantokyky on rajallinen. Tämä on erityisen tärkeää vammaisille yrittäjille, joiden taloudellinen asema voi olla haavoittuvampi.

Yrityspalveluiden ja neuvonnan tulee olla saavutettavia, selkokielisiä ja yksilöllisiä. Valtiovallan vastuulla olevissa palveluissa, kuten ELY-keskuksissa, tulee tunnistaa vammaiset henkilöt potentiaalisina yritysostajina ja tarjota heille kokonaisvaltaista tukea yrityskaupan eri vaiheissa.

Yrityskauppoihin liittyvän sääntelyn ja verotuksen tulee olla ennakoitavaa ja selkeää. Erityisesti ohjeistusta ja neuvontaa tulee vahvistaa, jotta yrityskaupan taloudelliset ja verotukselliset vaikutukset ovat ymmärrettäviä myös vammaisille jatkajille.

Lisäksi yrittäjyyskasvatuksessa ja -valmennuksessa tulee tuoda näkyviin yrityskauppa realistisena ja saavutettavana tapana ryhtyä yrittäjäksi myös vammaisille henkilöille. Valtiovallan toimilla voidaan edistää yrittäjyyskulttuuria, jossa yritystoiminnan jatkajien moninaisuus nähdään voimavarana yritystoiminnan jatkuvuuden ja alueellisen elinvoiman kannalta.

Winqvist Sinikka
Invalidiliitto ry